

Kada
NAS
dijete
zabrinjava

KADA NAS DIJETE ZABRINJAVA

Uobičajena razdoblja djetinjstva
ili ozbiljni problemi?

Rita i John Sommers-Flanagan

Biblioteka
RAZVOJ DJETETA

Naslov izvornika:

“PROBLEM CHILD OR QUIRKY KID? A Commonsense guide”

Copyright © 2002 by Rita Sommers-Flanagan, Ph.D., and John Sommers-Flanagan, Ph.D.

Copyright © za hrvatsko izdanje: Ostvarenje d. o. o.

First published in the United States by Free Spirit Publishing Inc., Minneapolis, USA

Prvi izdavač je Free Spirit Publishing Inc., Minneapolis, SAD

Prijevod: Gordana Horvat i Alemka Mihalić-Hubak

Urednica izdanja: Ilona Posokhova

Obrada i prijelom: Ostvarenje d. o. o.

Lektura: Nana Moferdin

Dizajn omota: Snježana Engelman Džafić

I. izdanje: kolovoz, 2006.

Nakladnik:

OSTVARENJE d. o. o.

Donji Vukojevac 12, 44272 Lekenik, tel/fax: 044 732-228, 732-230

<http://razvojdjece.crolink.net> <http://ostvarenje.crolink.net>

ostvarenje@hi.htnet.hr

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 37.015.3(035)
159.922.7(035)

SOMMERS-Flanagan, Rita

Kad nas dijete zabrinjava: uobičajena razdoblja djetinjstva ili ozbiljni problemi? /

Rita i John Sommers-Flanagan; <prijevod Gordana Horvat i Alemka Mihalić-

Hubak>. - Lekenik: Ostvarenje, 2006. - (Biblioteka Razvoj djeteta)

Prijevod djela: Problem child or quirky kid? - Kazalo.

ISBN 953-6827-47-6

1. Sommers-Flanagan, John

I. Roditelji i djeca -- Savjetnik

300719049

ISBN: 953-6827-47-6

*Našim roditeljima
koji nas još uvijek smatraju neobičnima*

Sadržaj

Uvod	1
1. poglavlje: Što je normalno, a što nije?	8
Razvoj vašega djeteta: što je normalno?	11
Djetetov temperament	11
Kako odrediti što je normalno?	15
Klasificiranje i dijagnosticiranje djetetovih problema	21
Što još možete učiniti kako biste pomogli svome djetetu?	23
2. poglavlje: Problemi koji otežavaju noć: strahovi i brige ...	25
Što su strah i tjeskoba?	27
Vrste straha i tjeskobe	30
Što je s lijekovima za tjeskobnu djecu?	42
Sažetak	42
3. poglavlje: Problemi s tijelom: spavanje, hranjenje i obavljanje nužde	44
Problemi s obavljanjem nužde	47
Problemi sa spavanjem	53
Problemi s hranjenjem i predodžbom o vlastitom tjelesnom izgledu .	59
Sažetak	62
4. poglavlje: Problemi s pažnjom, hiperaktivnošću i impulzivnošću	64
Što je ADHD?	66
Ima li vaše dijete ADHD?	66
Možda to nije ADHD	69
Što uzrokuje ADHD?	70
"Ali on se ne ponaša tako uvijek"	73
Sažetak	77
5. poglavlje: Usponi i padovi: problemi s raspoloženjima	78
Što je raspoloženje?	80
Razumijevanje depresije	80
Razumijevanje manije	89
Suicidalni ili samodestruktivni porivi	90
Sažetak	93

6. poglavlje: Slaganje s drugima: problemi sa spolnim razvojem i socijalnim vještinama	95
Je li ono što se smatra "normalnim" dobro za vaše dijete?	97
Socijalne vještine	99
Seksualna pitanja	106
Sažetak	114
7. poglavlje: Kada se teške stvari događaju dobrim klincima: stres i trauma	115
Problemi sa stresom	117
Duboka trauma: iskustva koja su izvan normalnog	126
Sažetak	130
8. poglavlje: Oni vas izbacuju iz takta: problemi s otporom, neposluhom i ljutnjom	132
Što je negativističko prkosno ponašanje?	134
Ima li vaše dijete problem s negativističkim prkosnim ponašanjem?	135
Sažetak	144
9. poglavlje: Stiže nevolja: problemi s agresijom, destruktivnošću i druge ozbiljne teškoće u ponašanju	147
Što je poremećaj u ponašanju?	149
Negativističko prkosno ponašanje ili poremećaj u ponašanju - pitanje je sad?	151
Kako se razvija poremećaj u ponašanju	153
Sažetak	157
10. poglavlje: Neobično i ozbiljno: drugi problemi koji zahtijevaju stručnu pomoć	159
Neobičan govor, pokreti i teškoće u socijalizaciji	159
Teškoće u učenju	161
Ozbiljni problemi s hranjenjem	163
Tikovi	164
Halucinacije	164
Sklonost nasilju	165
Problemi vezani uz kontrolu poriva	166
Napadaji panike	168
Opsesivno-kompulzivni poremećaj	168

Alkohol i droge	169
Traženje stručne pomoći	173
Sažetak	173
11. poglavlje: Veliki izbor stručne pomoći	175
Prikupljanje informacija o različitim stručnjacima i uslugama koje pružaju	176
Plaćanje usluge stručnjaka	185
Konačna odluka kome se obratiti	188
Što zapravo rade stručnjaci za mentalno zdravlje?	191
Sažetak	194
12. poglavlje: Krenite!	197
Donošenje odluke	197
Što ako dijete traži pomoć?	199
Što ako dijete ne traži pomoć, a vi biste to željeli?	200
Umirite dijete	205
Povjerenje	205
Uloga ljubavi i nade	206
Dodatak	208
Kazalo	213

Uvod

Većina roditelja koje poznajemo postavlja mnogo pitanja o svojoj djeci. Posebice se pitaju što je normalno, a što nije, i kako bi trebali postupati u rješavanju problema koji nastaju tijekom odrastanja.

Vjerojatno ste ovu knjigu uzeli u ruke jer vas muče slična pitanja vezano uz vaše dijete. Možda vaša situacija nalikuje situacijama o kojima su nam pričali polaznici naših tečajeva za roditelje:

Na kraju sam snaga. Moja kći se opire kupanju. Ne želi ići na spavanje. Ujutro ne želi ustati i odbija ići u školu. To me izluđuje. To ne može biti normalno. Što da radim?

Čini se kao da moj sin nema savjesti. Udara mačku, našega kućnog ljubimca, i upada u tučnjave u školi. Njegova učiteljica rado bi ga izbacila iz svog razreda. Trebam li ga odvesti psihologu?

Moj sin ima četiri godine i još uvijek mokri u krevet. A njegova dvogodišnja sestra već uredno obavlja nuždu na kahlici. Što nije u redu s njime? Treba li ići na liječnički pregled?

To se događa gotovo svake noći. Oko ponoći ili jedan ujutro moja se petogodišnjakinja probudi prodorno vrišteći. Mi tada požurimo k njoj u sobu, ali ona kao da nije stvarno budna i ne možemo je utješiti. Što da učinimo?

Ne samo da smo se tijekom godina naslušali takvih priča, nego smo i sami kao roditelji proživjeli mnogo teških trenutaka. Sjećamo se kako smo bili zabrinuti za obje kćerke dok su bile mlađe - kako smo se pitali je li sve

obilnije plakanje, prodorno vrištanje ili nepopuštanje u ideji da su zmajevi stvarni, pokazatelj velikih problema ili naprosto normalan dio djetinjstva.

Naše nam je roditeljsko, terapeutsko i nastavničko iskustvo otkrilo da je za dobro roditeljstvo potrebno mnogo više od ljubavi, premda je ona neophodna. Roditeljima treba mnogo hrabrosti i volje za učenje novih stvari i isprobavanje novih ideja. Zahvalni smo vam što tražite izvore znanja u knjigama poput ove, znanja koje vam pomaže da bolje razumijete vlastito dijete. To je pokazatelj vaše velike roditeljske ljubavi i brige. Također i pokazatelj velike hrabrosti. Čestitamo vam na tome što ste voljni istražiti ima li vaše dijete ozbiljan problem ili ne. Čitanje ove knjige pomoći će vam da bolje razumijete ponašanje svojega djeteta i lakše odredite je li njegovo ponašanje normalno ili nije te odlučite što poduzeti u vezi s time.

Dok čitate i razmišljate o mogućim djetetovim problemima, vaša hrabrost i vaše strpljenje mogli bi se naći na kušnji. To je stoga što prepoznavanje je li s djetetom sve u redu, je li ono možda tek malo neobično ili mu je potrebna stručna pomoć - na što se usredotočuje ova knjiga - može biti složeno i katkada zbunjujuće. Dat ćemo sve od sebe da vam pomognemo riješiti ovu nedoumicu. Iako vam ne možemo obećati da ćete nakon što pročitate ovu knjigu "doktorirati" roditeljstvo, ona će vam pružiti važne informacije o problemima vašega djeteta, savjete o tome kako možete pomoći djetetu (i sebi) kod kuće te korisne savjete o tome kako dobiti dodatnu pomoć ako vam je ona potrebna.

Može vam biti drago da vaše dijete *nije* normalno

Nedavno smo nekim svojim prijateljima rekli da pišemo knjigu. "Baš lijepo", rekao je jedan od njih. "O čemu se radi?"

"Pišemo je za roditelje koji su zabrinuti je li njihovo dijete normalno", odgovorili smo.

Jedna osoba u grupi namrštila se i odgovorila: "Pa, meni je uvijek bilo drago što moja djeca *nisu normalna*."

Ovaj je komentar podsjetnik da je *normalno* riječ opterećena raznim značenjima. Naš je prijatelj reagirao na stajalište koje riječi *normalno* daje značenje propisane jednakosti. Krajnji (i, po našem mišljenju, zastrašujuć) primjer ovog značenja mogao bi se očitovati u genetskom inženjeringu, koji bi potencijalno omogućavao roditeljima da biraju visinu, težinu, boju očiju,

intelektualne sposobnosti i čak temperament svoje djece! Ono što je naš prijatelj htio reći bilo je sljedeće: Nije li bolje da su naša djeca neobična ili osebujna na sebi svojstven način i da se ne trebaju neprestano prilagođavati nekoj unaprijed zadanoj normi? Naravno, iskreno se slažemo s ovim stajalištem. Međutim, kao što znamo, postoje trenuci kada djetetovo ponašanje može postati suviše neobično ili stvarati previše problema, što je upravo i razlog zašto smo napisali ovu knjigu. U takvim slučajevima važno je razumjeti jesu li djetetovi postupci više ili manje normalni, ili treba li dijete značajnu pomoć kako bi postiglo dobro mentalno zdravlje i vodilo dobar život.

Što smatramo "normalnim" i "abnormalnim" potpunije ćemo objasniti u prvom poglavlju, a zasad imajte na umu ove osnovne definicije. Normalno dijete igra se i izvršava školske obveze bez većih problema. Normalna djeca ne ističu se previše u mnoštvu na načine zbog kojih bi se vi ili vaše dijete osjećali jako loše i u osnovi prilično dobro funkcioniraju veći dio vremena. Nasuprot tome, abnormalno znači neobično ili devijantno. Problematičnu je djecu lako primijetiti i ona se često susreću s teškoćama kada trebaju funkcionirati na primjeren način. Priznajemo da zasad previše pojednostavljujemo ove definicije jer, kao što vjerojatno znate, mnogi su ljudi neobični - talentirani umjetnici, primjerice - ali oni u svakodnevnom životu funkcioniraju sasvim dobro. Još jednom napominjemo: više o tome što je normalno, a što nije saznat ćete u prvome poglavlju.

Kako će vam ova knjiga pomoći

Općenito govoreći, ovom smo vam knjigom namjeravali pomoći u slučaju da ste zabrinuti zbog ponašanja svoga djeteta, njegovih stavova, osjećaja i općeg razvoja. Napisali smo je za roditelje i druge odrasle osobe koje se brinu o djeci koja imaju teškoće u socijalnoj prilagodbi, koja su nesretna, previše uznemirena i uplašena ili se ne uspijevaju slagati s drugima. Nudimo smjernice koje pomažu utvrditi jesu li djetetovi problemi ozbiljni. Također predlažemo strategije koje možete primijeniti kod kuće kako biste se nosili s djetetovim problemima i nudimo ideje o tome kome se možete obratiti ili kamo možete otići ako djetetovo ponašanje postane izrazito uznemirujuće ili ozbiljno poremećeno.

Nekoliko osnovnih uvjerenja

Nekoliko osnovnih načela ili uvjerenja predstavljaju temelj onoga što želimo reći u ovoj knjizi. Upoznavanje s njima pomoći će vam da tijekom čitanja najviše naučite.

Svako je dijete jedinstveno

Vjerujemo da djeca imaju pravo biti ono što jesu i živjeti sretno i dobro prilagođeno bez obzira na to kakve su njihove posebne osobine i interesi. Ne vjerujemo da bi se sva djeca trebala ponašati na isti način, misliti i osjećati isto ili se uklopiti u uzak, stereotipan način življenja samo da bi udovoljila roditeljima, nastavnicima ili susjedima. Jednostavno rečeno, sviđaju nam se neobični klinici!

Djeca zaslužuju podršku okoline

Također smatramo da vaše dijete ima pravo na to da se u obitelji i u školi brinu za njegov život i zdravlje. Ako iz bilo kojeg razloga ovi osnovni uvjeti nisu osigurani, razmislite o tome kako da potražite odgovarajuću pomoć.

Stručan partner vam može pomoći kada dijete pati

Vi ste osoba koja najbolje poznaje svoje dijete i u ovoj ćemo knjizi predložiti mnogo toga što možete učiniti kako biste pomogli u rješavanju djetetovog problema u ponašanju ili emocionalnom razvoju. No kada niste sigurni koliko su ovi problemi ozbiljni, pametno je potražiti savjet i dijagnostički uvid stručnjaka za mentalno zdravlje. Iako ova knjiga u nekim naznakama govori o tome kako se dolazi do dijagnoze, ona ne služi tome da biste mogli službeno "postaviti dijagnozu" svom djetetu. Umjesto toga smo pokušali pružiti dovoljno informacija kako bismo vas ili uvjerali u to da situacija nije tako loša, ili vam pomogli da s više povjerenja potražite stručnu pomoć. Stručnjak za mentalno zdravlje posebno je educiran u provođenju dijagnostičkih ispitivanja i može postati važan partner u nalaženju pomoći za vaše dijete.

Traženje pomoći je pokazatelj snage

Problemi se u djece javljaju iz mnogo razloga. Ponekad roditelji krive sebe, ali u ovoj vas knjizi potičemo da se umjesto toga usredotočite na rješenja.

Kada djeca imaju probleme, roditelji ponekad oklijevaju potražiti pomoć izvan obitelji, ali mi vjerujemo da je traženje pomoći, kada je potrebna, nešto čime se možete ponositi. Voljeli bismo promijeniti javno mišljenje tako da se traženje pomoći doživljava kao pokazatelj snage.

Rano pružanje pomoći može spriječiti pojavljivanje većih problema

Ne trebaju postojati neki ogromni, opterećujući problemi ili poremećaji kako biste potražili pomoć. Ponekad zapravo ranim nalaženjem pomoći izbjegavate veće nevolje koje bi mogle uslijediti.

O čemu se govori u ovoj knjizi, poglavlje po poglavlje

U prvome poglavlju govorimo o tome što je "normalno". Opisujemo devet jedinstvenih temperamenata s kojima se djeca rađaju, što će vam pomoći da razlikujete bezopasan hir uzrokovan temperamentom od ozbiljnijih problema u ponašanju. U prvom poglavlju se također opisuje kako stručnjaci za mentalno zdravlje postupaju u odlučivanju jesu li djetetovi uznemirujući osjećaji ili ponašanja abnormalni i treba li im posvetiti pažnju.

Poglavlja od drugog do devetog obuhvaćaju uobičajene probleme koji se javljaju u djetinjstvu. Ti problemi uključuju: strahove, zabrinutost i tjeskobu; probleme povezane s tijelom; poremećaj pomanjkanja pažnje; dječju depresiju i poremećaje raspoloženja; spolni i društveni razvoj; stres i traumu; negativističko prkosno ponašanje te opasne probleme u ponašanju. U svakom poglavlju navodimo primjere, definicije, informacije o tome što je tipično za pojedinu dječju dob te nudimo nekoliko savjeta (u rubrici "Korisni savjeti") koje možete primijeniti kod kuće. Ti savjeti mogu pomoći i u slučaju kada su problemi toliko ozbiljni da zahtijevaju stručnu pomoć, kao i u slučaju kada su nešto što je jednostavno neobično.

U desetome poglavlju ukratko govorimo o teškoćama koje su možda nešto rjeđe i ozbiljnije, kao što su sklonost nasilnom ponašanju, opsesivno-kompulzivni poremećaj i ozbiljne teškoće u hranjenju. To su problemi koji bi za pronalaženje ispravnih postupaka i rješenja mogli zahtijevati rad tima stručnjaka.

Naravno, vaše dijete vjerojatno neće imati sve probleme opisane u poglavljima od drugog do desetog, tako da bi vam moglo odgovarati da

nakon prvog poglavlja prijedete izravno na poglavlje ili poglavlja koja se bave onim problemima koji vas najviše muče. U tim vas poglavljima upućujemo i na druga poglavlja koja možete pročitati ako se problematična ponašanja vašeg djeteta uklapaju u više od jedne kategorije ili dijagnoze.

U jedanaestom poglavlju objašnjavamo složen i ponekad zbunjujuć svijet skrbi za mentalno zdravlje i opisujemo kako dobiti potrebnu pomoć ako su djetetovi problemi ozbiljni. Pored svih tih stručnih titula i kvalifikacija koje postoje, roditelji se često pitaju: "Tko je tko i što bi trebao raditi?" U tom slučaju važno je da roditelj prvo stekne osnovno znanje o različitim vrstama stručnjaka za mentalno zdravlje kako bi izabrao one koji mogu pružiti odgovarajuću pomoć.

Naposljetku, u dvanaestom poglavlju naći ćete nekoliko ideja o tome kako sebe i svoje dijete pripremiti za traženje stručne pomoći. Ovo poglavlje sadrži i kratku raspravu o uobičajenim teorijama i terapijskim tehnikama kojima se stručnjaci za mentalno zdravlje služe u radu s djecom.

Kako se služiti ovom knjigom

Ovisno o tome što želite postići, čitanju možete pristupiti na nekoliko načina:

- Ako želite steći jasan uvid u širok raspon mogućih problema dječje dobi i saznati kako reagirati na svaki od njih, imat ćete koristi pročitati li knjigu od korica do korica.
- Ako vaše dijete ima specifičan problem koji se naizgled poklapa s naslovom jednog od poglavlja (vidi poglavlja 2-10), usmjerite se prvenstveno na to poglavlje. No, čvrsto vam preporučujemo da prvo pročitate prvo poglavlje kako biste stekli uvid u različitost dječjih temperamenata te saznali kako prosuditi što je normalno. Također predlažemo da pročitate 11. i 12. poglavlje jer vas detaljno vode kroz proces traženja stručne pomoći.
- Ako knjigu želite upotrijebiti samo za brzo nalaženje određenih informacija, u svakom od poglavlja o specifičnom problemu možete pregledati tri rubrike: u rubrici "Ozbiljni znakovi" opisuje se kako možete odrediti je li nekom problemu potrebno posvetiti stručnu pozornost; rubrika "Korisni savjeti" nudi konkretne ideje koje možete

primijeniti kod kuće kada djetetu treba pomoći da se nosi s određenim problemom; a u rubrici "Pogledajte" predložimo knjige, videosnimke i internetske stranice s više informacija o određenom problemu.

Ova knjiga govori o vašem djetetu

Napisali smo ovu knjigu kako bismo vam pomogli s bilo kojim djetetom o kojem skrbite, bilo da je to vaše biološko dijete, posvojeno dijete, posinak ili pokćerka, nećakinja, nećak ili učenik. Svaki problem razmatramo u odnosu na ono što biste mogli poduzeti ako ga vaše dijete ima i na to kako biste mu mogli pomoći.

Ne možete znati baš sve

Ne možete znati apsolutno sve o problemima svoje djece i od vas se ne očekuje da sami "popravite", izliječite ili promijenite djetetova izrazito zabrinjavajuća ponašanja. Međutim, potičemo vas da se nastavite baviti djetetom, da saznate što ga muči, što mu nanosi bol, što mu je važno; što je glupo, a što je fora; čega se srami, a što ga preopterećuje. Tražite pomoć kada je to potrebno. O tome se radi u ovoj knjizi - o pružanju informacija koje vam trebaju kako biste odlučili:

- kada se problem može riješiti kod kuće,
- kada je vaše dijete malo neobično, ali je u rasponu normalnog, i
- kada je mudro potražiti stručnu pomoć radi dobrobiti vašeg djeteta.

Sretno, i hvala vam što ste roditelj kojem je toliko stalo da je spreman nastaviti učiti.

Rita Sommers-Flanagan & John Sommers-Flanagan

1. poglavlje

Što je normalno, a što nije?

Ribsy je bio druželjubiv pas.

Pratio je Henryja i njegove prijatelje do škole.

Pravio je društvo poštaru. Mahao je repom kada bi vidio dostavljača mlijeka, koji bi se uvijek zaustavio da ga potapša.

Ljudi su voljeli Ribsyja i on je volio njih. Ribsy je bio ono što biste mogli nazvati dobro prilagođenim psetom.

To nije značilo da Ribsy nije imao problema. On je imao problema, i visoko na listi istih bile su buhe, posebice jedna zločesta gladna buha koja je uporno grizla Ribsyja upravo ispod njegove ogrlice gdje ju nije mogao dosegnuti bez obzira kako jako bi se češao stražnjom nogom. Da nije bilo te buhe, život bi za Ribsyja mogao biti drukčiji.

Beverly Cleary, *Ribsy*

Poput druželjubivog psa Ribsyja, većina je djece općenito dobro prilagođena. Prilično se dobro nose s usponima i padovima te se glavninu vremena dobro slažu s drugim ljudima. No ne postoje dva jednaka djeteta; čak ni jednojajčani blizanci nisu posve jednaki. Vaše dijete ima svoje jedinstvene jake strane, ograničenja i neobičnosti. Djetetove osobite kvalitete mogu vas u nekim trenucima oduševljavati, a u drugim vam trenucima mogu predstavljati izazov ili vas razočarati.

Pomaganje djetetu da odraste zahtjevan je posao. Poput većine roditelja, vjerojatno želite da vaše dijete izrazi svoju jedinstvenu individualnost. Ali također želite da ono, možda unatoč svojim neobičnostima, bude dobro prilagođeno i uspješno. Nije uvijek lako postići ravnotežu između podržavanja njegove jedinstvenosti i postizanja da se ponaša na način koji će mu omogućiti da vodi uspješan i prilično sretan život.

I vi ste možda, poput većine roditelja, zabrinuti razvija li se vaše dijete normalno - na način koji je više ili manje uobičajen i lišen većih problema.

Možda se pitate: Sjedi li moja beba u dobi kada bi to trebala? Kada bi trebala progovoriti i kada bi trebala početi slagati rečenice? Je li za moju djevojčicu prerano da se zanima za dječake? Nasreću, postoje tablice i upute koje vam mogu pomoći da znate je li tjelesni razvoj vašeg djeteta ispod prosjeka, iznad prosjeka ili je u skladu s prosjekom. Naravno, u pogledu pozitivnih osobina, većina nas želi da naša djeca budu poput "sve" djece iz zamišljenog grada Lake Wobegona (o kojem govori radijski voditelj Garrison Keillor), tj. da budu *iznad prosjeka!*

Kad god ste zabrinuti je li djetetov tjelesni razvoj normalan, za dobivanje informacija možete se smjesta obratiti liječniku. Većina gradskih i županijskih domova zdravlja, lokalnih bolnica i bolničkih klinika ima osoblje koje vam stoji na raspolaganju kada treba odgovoriti na osnovna pitanja. Primjerice, neke bolnice nude program pod nazivom "Pitajte medicinsku sestru", a to može biti sjajan način da se dobiju informacije vezane uz zdravlje. Dobivanje željenih informacija može biti jednostavno poput gledanja jedne od onih pedijatrijskih tablica koje pokazuju prosječnu visinu i težinu za djecu određene dobi. Mnoge internetske stranice također pružaju vrijedne informacije. U rubrici "Pogledajte" na kraju ovog poglavlja (na 24. stranici) nalazi se popis nekoliko internetskih stranica koje nude pouzdane informacije o dječjem zdravlju i razvoju. Naravno, uvijek možete dogovoriti i susret s pedijatrom.

S druge strane, ako ste zabrinuti za socijalni, emocionalni, psihološki ili intelektualni razvoj vašega djeteta, možda vam neće biti tako lako doći do potrebnih informacija. Intelektualni, emocionalni, psihološki i socijalni razvoj mnogo je teže mjeriti od visine i težine. Mnogo se više treba nagađati pa vaša roditeljska prosudba o tome je li s djetetom sve u redu ili nije često zahtijeva razmatranje zbunjujućih i kontradiktornih čimbenika.

Predstavljamo vam pet kratkih scenarija koji opisuju stvarnu djecu. Premda se u njima ne navodi dob, pročitajte ove priče i čitajući pokušajte zamisliti svako dijete u dobi koja vam padne na pamet. Tada, imajući na umu dob djeteta koje ste zamislili, razmislite o tome jesu li ponašanja opisana u svakom od scenarija normalna ili nisu.

Sve do prije šest mjeseci Connor je bio uglavnom veselo dijete s kojim se dalo surađivati, ali otad se sve promijenilo. Sada je "NE!" Connorov prvi i omiljen odgovor na sve što roditelji zatraže od njega. Ponekad doda: "Neću to učiniti i ne možete me na to natjerati." Ako roditelji nastave nešto uporno zahtijevati, njegovi protesti postaju sve bučniji. Ponekad se, kako bi pružio otpor zahtjevima roditelja, baca na pod.

Tobiasovi strahovi - osobito noću - postajali su sve veći. Bojao se odlaziti na spavanje, pričao je o čudovištima koja proviruju kroz njegov prozor i ponekad bi usred noći vrišteći dotrčao u sobu k roditeljima, uzrujan i obuzet panikom. Nakon što bi se probudila, majka ga je ponekad umirujućim tonom tješila. Nekada bi mu davala racionalna objašnjenja, a nekada bi pak gubila strpljenje, vikala i slala Tobiasa natrag u krevet. Jako joj je žao Tobiasa i ne zna kako bi mu pomogla.

Mika je neprestano u pokretu. U sve se miješa. Vrlo je pričljiva, upada drugima u riječ i teško joj je dovršiti ono što započne. Voli udarati po stvarima, vikati i stvarati mnogo buke, bez obzira gdje se nalazi. Roditelji uvijek iznova razgovaraju s njom o takvom njezinu vladanju i Mika izjavljuje da se želi bolje vladati, ali se ubrzo vrati svom glasnom, divljem i suviše aktivnom ponašanju.

Taru su nekoliko mjeseci mučile nevjerojatne promjene raspoloženja. Prije ne toliko mnogo vremena, Tara je bila djevojčica uravnoteženoga temperamenta. Sada se njezino raspoloženje mijenja od vrlo tužnog ili vrlo razdražljivog do, ponekad, pretjerano veselog i luckastog. Ujedno se i protivni zahtjevima roditelja više nego što je to činila prije; izbjegava ili odbija obveze koje je prije spremno izvršavala.

Kenny se uvijek činio drukčijim - djelovao je čak pomalo "čudno", ali nedavno su se njegove različitosti intenzivirale. Ne gleda drugima u oči dok mu se obraćaju i većinu vremena izbjegava kontakt očima. Kada ga roditelji pokušaju zagrliti ili dotaknuti, ukoči se i povuče u sebe. Iako govori, uglavnom ponavlja televizijske reklame koje je nedavno čuo. Ne vodi normalne razgovore s prijateljima ili odraslim osobama. Interesi su mu vrlo ograničeni; većinu vremena provodi igrajući se pokvarenim radio-uređajem.

Kao što ste mogli primijetiti u iznesenim pričama, ponašanja djece mogu se izrazito razlikovati i biti vrlo osebujna. U stvarnome životu, roditelji u navedenim scenarijima bili su zabrinuti jer se ponašanja njihove djece nisu činila normalnim. Što vi mislite? Jesu li ponašanja u ovim scenarijima normalna ili nisu?